

SAĞLIK BAKANLIĞI
Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Hasta Hakları ve Tıbbi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Bakanlık Yayın No: 963

ULAKBİM TR Dizinde Taranmaktadır

Hakemli Dergi
TSHD
Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi

ISSN: 2149-309X-Biannually
<https://tibbisosyalhizmetdergisi.saglik.gov.tr>
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tshd>
Yıl/Year: 2023 Haziran/June
Sayı/Issue: 21

SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN MOTİVASYONEL GÖRÜŞME TEKNİĞİNE BAKIŞ*

Aliye Beyza BAYYAR¹

Makale Bilgileri/ Article info

Makalenin Türü/Article Type: Derleme
Geliş Tarihi / Date Received: 31.12.2022
Revizyon Tarihi/Date Revised: 13.03.2023
Kabul Tarihi / Date Accepted: 03.04.2023
Yayın Tarihi / Date Published: 30.06.2023
DOI: 10.46218/tshd.1227482

Makale Künyesi/To cite this article:

Bayyar, A. B (2023, Haziran). Sosyal hizmet perspektifinden motivasyonel görüşme tekniğine bakış. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 21: 110-128. Doi: 10.46218/tshd.1227482

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Aliye Beyza BAYYAR, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Pazar Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, bezybbyr@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3189-1451

Öz

Günümüzde özellikle sağlık alanındaki etkinliği bilimsel olarak kanıtlanmış olan motivasyonel görüşme tekniği, sosyal hizmet uzmanlarının mesleki müdahalelerini gerçekleştirirken faydalandığı önemli tekniklerden birisidir. Sosyal hizmet değerleri ile uyumlu bir paradigmaya sahip olan bu teknik; müracaatçı ile iş birliğini, çelişkileri ortaya çıkarmak gerektiğini, empatinin ve kişisel özerkliğin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca sosyal hizmet uzmanına dirençli bir müracaatçıyla karşılaştığında neler yapılabileceğine yönelik fikir vermektedir. Yapılan araştırmalar bu görüşme tekniğinin sosyal hizmet alanında alkol ve madde bağımlılığı olan müracaatçıyla, kronik hastalığı olan kişilerle, ailelerle, yaşlılarla, gençlerle, çocuklarla, engellilerle ve farklı kültürden gelen müracaatçıyla çalışırken etkili olarak kullanılabileceğini ortaya çıkarmıştır. Bu derleme çalışmada, sosyal hizmet perspektifinden motivasyonel görüşmenin açıklanması ve bu görüşme tekniğinin sosyal hizmet uygulamalarına nasıl yansımalarının olduğunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmanın mesleki uygulamalarda kullanılabilecek teknikler bakımından, tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları başta olmak üzere diğer sosyal hizmet uzmanlarına da yol gösterici olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Motivasyon, Motivasyonel görüşme, Sosyal hizmet, Görüşme tekniği.

A REVIEW OF THE MOTIVATIONAL INTERVIEWING TECHNIQUE FROM THE SOCIAL WORK PERSPECTIVE

Abstract

Today, the motivational interview technique, which has been scientifically proven to be more effective in the field of health, is one of the important techniques that social workers use while performing their professional interventions. This technique has a compatible paradigm with social work values: it emphasizes cooperation with the client, the need to reveal contradictions, the importance of empathy, and personal autonomy. It also gives the social worker an idea of what to do when faced with a resistant client. Studies have revealed that this interview technique can be used effectively in the field of social work when working with clients with alcohol and substance addiction, people with chronic diseases, families, the elderly, young people, children, disabled people, and clients of different cultures.

This review study is aimed at explaining motivational interviewing from a social work perspective and revealing how this interview technique reflects on social work practices. It is also expected that this study will guide other social workers, especially those working in the field of medical, in terms of techniques that can be used in professional practices.

Keywords: Motivation, Motivational interview, Social work, Interview technique.

*Bu çalışma 01-02 Aralık 2022 tarihlerinde gerçekleşen 1. Uluslararası Selçuk Sağlık Bilimleri Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹Öğr. Gör., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Pazar Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, bezybbyr@gmail.com ORCID: 0000-0003-3189-1451

Giriş

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliğinin (IASSW) yapmış olduğu tanıma göre sosyal hizmet; uygulama temelli bir meslek olarak sosyal değişme ve kalkınmaya, sosyal kaynaşmaya, insanların güçlendirilmesine ve özgürleşmesine aracılık eden akademik bir disiplindir (IFSW, 2014). Tanımdan da anlaşılacağı üzere sosyal kaynaşma, güçlenme, özgürleşme ve sosyal değişme bu disiplinin odağında yer almaktadır. Sosyal hizmet uygulamalarıyla sosyal kaynaşmayı, güçlenmeyi, özgürleşmeyi ve sosyal değişimi sağlamak ise bireylerin/ grupların motivasyonu ile mümkün olabilmektedir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçılarla çalışırken faydalanabileceği tekniklerden birisi de etkinliği bilimsel olarak kanıtlanmış olan motivasyonel görüşmedir. Dünyada pek çok sağlık personeli tarafından kullanılan (Rubak, Sandbæk, Lauritzen ve Christensen, 2005, s. 306) bu görüşme yöntemi ile ilgili sosyal hizmet uzmanlarının bazı bilgi ve becerilere sahip olması son derece önemlidir.

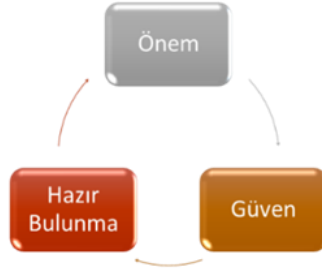
Bu çalışmada motivasyonel görüşme ile ilgili bilgi ve becerilerin neler olabileceğinin açıklanması ve en başta tıbbi sosyal hizmet alanı olmak üzere diğer sosyal hizmet uygulama alanlarına bu tekniğin ne tür yansımalarının olduğunun, neden sosyal hizmet disiplinde motivasyonel görüşme tekniğinin önemli kabul edildiğinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçla “motivasyon ve motivasyon bileşenleri, motivasyonel görüşme tekniği, motivasyonel görüşme tekniği ve sosyal hizmet değerleri, sosyal hizmet uygulamalarında motivasyonel görüşmenin kullanım alanları” başlıkları literatür ışığında açıklanmıştır.

Motivasyonel görüşme tekniğinin anlaşılabilmesi için ilk olarak motivasyon kavramının ve motivasyon bileşenlerinin incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda ilk olarak motivasyon kavramı açıklanacak ve motivasyonun ortaya çıkması için gerekli olan unsurlara kısaca değinilecektir. Ardından ilerleyen kısımlarda motivasyonel görüşme ile ilgili detaylı bilgi verilecektir.

1. Motivasyon ve motivasyon bileşenleri

Köken olarak Latince'den gelen motivasyon kavramı özünde “harekete geçmek” anlamı taşımaktadır (İlgar ve İlgar, 2014, s. 53). Kişiler arası bir etkileşim çıktısı olan motivasyon; hem içsel hem de dışsal faktörlerin etkisiyle şekillenen (Miller ve Rollnick, 2002, s. 22), dinamik yapıya sahip olan ve değişik unsurların etkisiyle farklılık gösterebilen (Teater, 2015, s. 145; Kalaycı Kırloğlu, 2019, s. 34) bir fenomendir. Diğer bir deyişle motivasyon; insanları amaçlarına ulaşması için teşvik edip yüreklendiren, kendini gerçekleştirebilmek isteyen bireylerin davranışlarının altında yatan sebeplerin anlaşılmasını sağlayan, yapılan davranışla beraber kişilerin bireysel ya da çevresel bir ödül almalarına imkân sağlayan kritik bir psikolojik terimdir (Çüm, 2019, s. 40). Motivasyonun oluşabilmesi için kişilerde “hazır olma, isteklilik ve yetenek” olmak üzere üç anahtar bileşenin bulunması gerekmektedir (Miller ve Rollnick, 2002, s. 10). Teater (2015) bu bileşenleri “önem, güven ve hazır bulunma” şeklinde ifade etmiştir.

Önem, güven ve hazır olma bileşenlerini şu şekilde açıklamak mümkündür:

Şekil 1. Motivasyon Bileşenleri

Önem: Motivasyonun oluşabilmesi için müracaatçının neden değişimi istediğinin, değişimin onun için ne kadar önemli olduğunun bilinmesi gerekmektedir.

Güven: Müracaatçıda davranış değişikliği için öz güvenin olması gerekmektedir.

Hazır Bulunma: Müracaatçının davranış değişikliğine hazır olup olmaması ile ilgilidir. Eğer müracaatçı değişime hazır değilse motivasyonun ortaya çıkartılması, keşfedilmesi imkânsız hale gelmektedir (Teater, 2015, s. 144). Söz konusu bu üç bileşenin bir araya gelmesiyle kişilerde motivasyonun ortaya çıktığı varsayılmaktadır. Bu varsayım motivasyonel görüşme tekniğini şekillendiren en temel anlayışlardan birisi olmuştur. Ancak bu anlayış motivasyonel görüşme süreci ile ilgili net bir resim çizmemektedir. Bu sebeple kavramsal bir çerçeve oluşturabilmek amacıyla tekniğin detaylı olarak açıklanması gerekmektedir.

2. Motivasyonel görüşme tekniği

1980'li yıllarda Dr. William Miller ve Dr. Stephen Rollnick tarafından geliştirilen motivasyonel görüşme, "içsel motivasyonu ortaya çıkaran kişi merkezli direktif bir yöntem" (Miller ve Rollnick, 2002, s.25), "bir kişinin kendi motivasyonunu ve değişime olan bağlılığını güçlendirmek için yapılan işbirlikçi bir konuşma tarzı" ya da "değişimin diline özel önem verilen işbirlikçi, hedefe yönelik bir iletişim tarzı" (Miller ve Rollnick, 2013, s.29) olarak farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Koşulsuz olumlu kabulü gerektiren motivasyonel görüşme tekniği, kişilerin kararsızlıklarını ortaya çıkarmak ve davranış değişikliği sağlamak için kullanılmaktadır (Rollnick ve Miller, 1995, s. 326; R. Miller ve Rollnick, 2004, s. 300). Bu teknik, kişilerde zaten var olan motivasyonun tetiklenmesi ile ilgilenmektedir. Başka bir deyişle, kişilerin var olan motivasyonlarını keşfetmeleri için bir yolculuğa çıkmasını sağlamaktadır (Dicle, 2017, s. 2047). Bunu sağlama sürecinin ise iki aşamadan oluştuğu varsayılmaktadır. Bu aşamalardan birincisi değişim için gerekli olan içsel motivasyonun ortaya çıkarılması, ikincisi bu değişime olan bağlılığın sağlanmasıdır (Hall, Gibbie ve Lubman, 2012, s. 662). Değişime olan bu bağlılık ise terapötik ilişki temelinde gerçekleşmektedir.

Terapötik ilişki üzerine inşa edilen motivasyonel görüşmenin en spesifik özelliği “kişi merkezli” olmasıdır. Bununla birlikte motivasyonel görüşmenin kişi merkezli olmasına rağmen klasik Rogerian terapinin aksine daha hedefe yönelik olduğu bilinmektedir. Yani motivasyonel görüşmede sigarayı bırakmak, kilo vermek gibi açık bir olumlu davranışsal sonuç bulunmaktadır (Resnicow ve McMaster, 2012, s. 1). Fakat bu olumlu davranışsal sonuca ulaşırken direkt olarak kişi üzerinde baskı yapmaktan, değişim konusunda ısrarcı olmaktan kaçınmak gerekmektedir. Bireyin etkin iletişim becerileriyle ambivalansını keşfetmesi ve bu ambivalansı ortadan kaldırmaya yönelik çaba sarf etmesi beklenmektedir (Rollnick ve Miller, 1995, s. 332).

Müracaatçıyla bir mücadele olarak görülmeyen bu görüşme tekniğinde yalnızca değişimin nasıl gerçekleştirilebileceği araştırılmakta ve müracaatçının mevcut duruma yeni bir perspektiften bakması için planlamalar yapılmaktadır (Ögel, 2009, s.42). Değişime engel olan faktörleri ortadan kaldırmaya yönelik bu planlamalar, söz konusu engellerden daha önemli olarak kabul edilmektedir. Planlama sürecinin daha net anlaşılabilmesi için üzerinde durulması gereken bazı temel noktalar bulunmaktadır. Bunlar; motivasyonel görüşmenin ruhu ve temel süreci, motivasyonel görüşmede erken yöntemler, değişim-değişim konuşması ve motivasyonel görüşmede temel ilkeler ve yardımcı tekniklerdir (Dicle, 2017, s. 2046). Çalışmanın sonraki bölümünde bu temel noktalar üzerinde durulacaktır.

2.1. Motivasyonel görüşmenin ruhu ve temel süreci

Miller ve Rollnick'e (2013) göre motivasyonel görüşmenin ruhu dört farklı parçadan oluşmaktadır. Bunlar; iş birliği yapmak, kabul etmek, akla getirmek (çağrışım yapmak) ve şefkatle yaklaşmak şeklinde sıralanabilmektedir.

- **İş Birliği Yapmak:** İş birliği, motivasyonel görüşmenin dayandığı en temel felsefedir. Motivasyonel görüşme süreci ikna etme yolundan ziyade kişiyi desteklemeyi savunmakta ve baskıcı, otoriter davranışı reddetmektedir (Miller ve Rollnick, 2002, s.34). Bu süreçte müracaatçıya ancak iş birliği yapıldığı takdirde kendisine yardımcı olunabileceği aktarılmaktadır (Hetteama, Steele ve R.Miller, 2005, s. 108). Sosyal hizmet uzmanı için motivasyonel görüşmede müracaatçı “başrolde olan, sorumluluk alan ve harekete geçen kişi” konumunda bulunmaktadır.
- **Kabul Etmek/Kabullenmek:** Müracaatçıyı kabul etmek, müracaatçının tüm eylemlerini mutlaka onaylamak anlamına gelmemektedir. Motivasyonel görüşmede kabul etmek, Carl Rogers'ın bakış açısına benzer derin kökleri olan bir kavramdır. Bu kavramın dört yönünün olduğu varsayılmaktadır. İlk olarak kabul, her insanın doğasında bulunan değere ve potansiyele ilişkin inancı içermektedir. İkinci olarak kabul eylemi bir başkasının referans çerçevesini anlama yeteneğine işaret eden “doğru empatiyi” gerektirmektedir. Üçüncü olarak kabul, özerkliği ve otonomiye desteklemeyi kapsamaktadır (Miller ve Rollnick, 2013, s. 16-17). Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçının kendi kaderini tayin etme hakkını ve kapasitesini teyit edip bilinçli olarak seçim yapmasını kolaylaştırması

son derece önemlidir (Manthey, Knowles, Asher ve Wahab, 2011, s. 129). Son olarak kabullenme, müracaatçının güçlü yanlarını, çabalarını desteklemeyi ve takdir etmeyi (Miller ve Rollnick, 2013, s. 19) mümkün kılmaktadır.

- **Akla Getirmek/Çağırışım Yapmak:** Akla getirme ilkesi bireyde davranış değişikliği için gereken motivasyonun zaten içsel olarak bulunduğuna dair inançla yakından ilişkidir. Sosyal hizmet uzmanlarının sorumluluğu değişim için gereken motivasyonu yeniden oluşturmak değil müracaatçıda zaten var olan içsel motivasyonun keşfedilmesini teşvik etmektir (Miller ve Rollnick, 2002, s. 34).
- **Şefkatle Yaklaşmak:** Motivasyonel görüşmede şefkat kavramıyla kişisel bir duygudan, sempati veya özdeşleşme gibi duygusal bir deneyimden bahsedilmemektedir. Merhametli olmak diğerinin refahını aktif olarak teşvik etmekle ve ötekinin ihtiyaçlarına önem vermekle ilgilidir (Miller ve Rollnick, 2013, s. 20).

Motivasyonel görüşmenin ruhunu oluşturan bu parçaların hepsi birbiriyle yakından ilişkidir. Motivasyonel görüşme süreci bahsedilen bu dört anlayış çerçevesinde şekillenmekte ve ilerlemektedir. Bununla birlikte söz konusu ilerleme "katılımı sağlamak", odaklanmak", "ortaya çıkarmak" ve "planlamak" şeklinde dört basamak temelinde açıklanabilmektedir (Miller ve Rollnick, 2013, s. 25).

Şekil 2. Motivasyonel Görüşmede 4 Temel Süreç

Motivasyonel görüşme sürecinin ilk basamağı olan katılım, her iki tarafın da yararlı bir bağ, ilişki kurduğu süreci ifade etmektedir. Katılımın sağlanması bazen saniyeler sürerken bazen de haftaları bulabilmektedir. İkinci basamak olan odaklanma, değişimle ilgili yapılacak olan konuşmanın yönünün keşfedildiği basamaktır. Odaklanmak, işbirlikçi bir süreçle gerçekleştirilmektedir. "Ne" ve "neden" soruları, odaklanma aşamasında önemli kabul edilmektedir. Ortaya çıkarma basamağı ise didaktik bir yaklaşımdan uzak olarak gerçekleşen süreci temsil etmektedir. Bu basamakta kişinin değişim için argümanlarını dile getirmesi söz konusu olmaktadır. Son aşama olan planlama aşaması ise hem değişime bağlılık geliştirmeyi hem de belirli bir eylem planı formüle etmeyi kapsamaktadır. Bu aşamada müracaatçıların kendi çözümlerini keşfetmesini sağlamak ve karar verme özerkliklerini teşvik etmek amacıyla yapılabilecek eylemler hakkında konuşulmaktadır (Miller ve Rollnick, 2013, s. 25-30). Bununla birlikte bahsedilen bu dört aşamalı süreçten en olumlu çıktıların

elde edilebilmesi için sosyal hizmet uzmanları bazı yöntemlerden yararlanabilmektedir. Aşağıda bu yöntemlerin neler olabileceği açıklanmıştır.

2.2. Motivasyonel görüşmede erken yöntemler

Motivasyonel görüşmede ilk oturumdan itibaren kullanılması faydalı olabilecek beş spesifik yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlere, sürecin en başından itibaren kullanılması önemli olduğu için “erken yöntemler” denilmektedir. Bu yöntemlerden ilk dördü (OARS kısaltmasıyla özetlenmektedir) “açık uçlu sorular sorma”, “doğrulama, onaylama, kabul etme”, “yansıtıcı dinleme” ve “özetleme” şeklindedir. Beşinci yöntem ise daha direktif bir yöntem olan “değişim konuşması yapmak” şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Miller ve Rollnick, 2002, s. 65). Motivasyonel görüşmede kullanılan erken yöntemleri (OARS) kısaca aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür:

- **O (Open Ended Questions: Açık Uçlu Sorular):** Görüşme sürecinde konuşmanın çoğunu müracaatçının yapmasını sağlamanın anahtarı, açık uçlu sorular sormaktır. Açık uçlu sorular, müracaatçıyı kısa cevaplar vermeye davet etmeyen soru tipi olarak kabul edilmektedir (Miller ve Rollnick, 2002, s. 65-66). Bu sorular özellikle katılım sağlama ve odaklanma süreçlerinde kişinin içsel referans çerçevesinin anlaşılmasını, sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçı arasındaki işbirlikçi ilişkinin güçlenmesini kolaylaştırmaktadır (Miller ve Rollnick, 2013, s. 33).
- **A (Affirming: Doğrulama, Onaylama):** Motivasyonel görüşmede müracaatçıların kendi kişisel güçlerine, çabalarına ve kaynaklarına güvenilmektedir. Sosyal hizmet uzmanının müracaatçının güçlü yanlarını, yeteneklerini, iyi niyetlerini ve çabalarını keşfedip bunlar hakkında yorum yapması gerekmektedir (Miller ve Rollnick, 2013, s. 33). Çünkü görüşme sürecinde müracaatçıyı doğrudan doğrulamak ve desteklemek, uyum oluşturmanın ve müracaatçıyı güçlendirmenin bir yolu olarak kabul edilmektedir. Bu övgü, takdir veya anlayış beyanları şeklinde yapılabilmektedir. Örneğin; *"Bugün zamanında geldiğiniz için teşekkürler."*, *"Bugün buraya gelmek için büyük bir adım attınız, sizi takdir ediyorum."*, *"Bu tür zorluklarla uzun süre başa çıkmak için oldukça becerikli bir insansınız."*, *"Bu iyi bir öneri."* şeklinde ifadeler (Miller ve Rollnick, 2002, s. 73) kullanılabilir.
- **R (Reflective Listening: Yansıtıcı Dinleme):** Motivasyonel görüşme tekniğinde müracaatçının sorununu derinlemesine keşfetmesini, kendisini sorununun uzmanı olarak görmesini, öz güvenini geliştirip kendi gücünün farkına varmasını, geçmişi ve geleceği gözünde canlandırarak değerlendirmeler yapmasını sağlayacak birtakım iletişim becerileri kullanılmaktadır. Bu iletişim becerilerinden en önemlilerinden birisi de yansıtma tekniğidir. Yansıtma tekniği kullanılarak müracaatçının kendi resmini dışarıdan görmesine yardımcı olunmaktadır. Bu zeminde, müracaatçının sorun hakkındaki duygu ve düşüncelerini anlamak amacıyla sondaj soruları

kullanılabilmektedir (Hanson ve Gutheil, 2004, s. 367). Yansıtıcı dinlemeyi “içerik yansıtması” ve “duygu yansıtması” olarak ele almak mümkündür.

İçerik Yansıtmaları: Müracaatçının hikayesindeki temel gerçekleri ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır. Müracaatçı ile ilgili arka plandaki bilgileri toplamaya ve ilk uyumu oluşturmaya çalışırken içerik yansıtmasını kullanmak önemli olabilmektedir. Genellikle müracaatçının ilk ifadesine fazla bir şey eklemeyen söyledikleri yeniden ifade edilmektedir. Fakat müracaatçının söyledikleri bire bir tekrarlanmamaktadır. Bu yansıtma genellikle diğer türlere göre daha az risk ve daha az çıkarım gerektirmektedir (Resnicow ve McMaster, 2012, s. 4; Kadushin ve Kadushin, 2016, s. 157-159).

Duygu/Anlam Yansıtmaları: Anlam yansıtması, kişinin neden belirli bir şekilde hissettiği ile ilgili ya da duyguların sembolik anlamı hakkında bir ifade içerebilmektedir. Genellikle “..... hakkında veya yüzünden hissediyorsunuz.” şeklinde olmaktadır. Duygusal yoğunluğu kabul etmek müracaatçının düşüncelerini ve duygularını tam olarak açıklamaya teşvik etmek için güçlü bir yol olarak görülmektedir (Resnicow ve McMaster, 2012, s.4). Bu güçten yararlanmak için yansıtıcı dinlemede genel anlamda “Sizi doğru duyduysam, söylediğiniz şey budur ...”, “Bu kulağa gibi geliyor.” veya “Söyledikleriniz göz önüne alındığında, hissedebilirsiniz.” şeklinde ifadeler kullanılabilmektedir. “Bu kulağa gibi geliyor.” varsayımı sosyal hizmet uzmanının müracaatçıyı anlamaya çalıştığını, müracaatçının düşüncelerini ve duygularını yargılamadığını (Resnicow, McMaster, Rollnick, 2012, s. 475) göstermektedir.

- **S (Summarizing: Özetleme):** Sosyal hizmet uzmanının özetleme yapması görüşme boyunca bahsedilen konular arasında özellikle vurgulanması gereken unsurların ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Böylelikle müracaatçıyı aktif olarak dinlediğini de gösteren sosyal hizmet uzmanı, müracaatçının anlattıklarının daha net bir şekilde görülmesini kolaylaştırmaktadır (Kadushin ve Kadushin, 2016, s. 164-165; Miller ve Rollnick, 2013, s. 34).

Motivasyonel görüşmede özetleme tekniği kullanıldıktan sonra genellikle değişimin gerçekleşmesi için bir konuşma yapılmaktadır (Dicle, 2017, s. 2048). Motivasyonel görüşmeye özgü olan bu değişim konuşması, bahsedilen dört yöntemin kullanımını bütünleştirmektedir (Miller ve Rollnick, 2002, s. 65). Değişim konuşması genellikle motivasyonel görüşmede çok fazla vurgulanmaktadır. Bununla birlikte değişimin ve değişim konuşmasının transteorik modelle birlikte ele alınmasının daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

2.3. Motivasyonel görüşmede değişim konuşması ve transteorik model (TTM)

Motivasyonel görüşme tekniğinin davranışı değiştirmeyi sorgulayan bir yapısı bulunmaktadır. Bu sebeple görüşmenin merkezinde “değişim” kavramı yer almaktadır (Ögel, 2009, s. 43). Motivasyonel görüşme

tekniki, değişimin zor olduğunu ve müracaatçıların birçoğunun belirsizlik yaşayabileceğini kabul etmektedir (Belmontes, 2018, s. 99). Değişim istense de bu değişimi gerçekleştirmek sanıldığı kadar kolay olmamaktadır. Çünkü değişimin neden ve nasıl olacağı kavranmazsa stres gibi birçok olumsuz duygu ortaya çıkabilmektedir (Feinstein ve Feinstein, 2001, s. 1263). Bu yüzden teknik, değişimin nedenlerinin ve sonuçlarının anlaşılabilmesi için değişim sürecinin çok boyutlu olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır (Ögel, 2009, s. 43). Davranış değişikliğinin neden, nasıl, ne kadar önemli olduğunu anlaşılması ve bireylerin neyi, nasıl anlattığının dikkatlice dinlenilmesi önem arz etmektedir. Bu odakta motivasyonel görüşmenin temel parçalarından birisi de değişim ile ilgili konuşma yapmaktır. Motivasyonel görüşmede genellikle özetleme tekniği kullanıldıktan yapılan bu konuşmaya “değişim konuşması” denilmektedir (Dicle, 2017, s. 2048). Değişim konuşmasından önce müracaatçının duygu ve düşüncelerinin neler olduğu derinlemesine analiz edilmesi, değişim hakkında olumlu ya da olumsuz fikirlerinin neler olduğunu anlaşılması gerekmektedir (Kalaycı Kırloğlu, 2019, s. 39). Bu teknikle kişilerin değişimin faydalı yönlerine odaklanmasını ve değişim sonucunda elde edeceği pozitif kazanımları anlamasını sağlamak hedeflenmektedir (Taş, Seviğ ve Güngörmüş, 2016, s. 388). Bu hedefe ulaşma çabasıyla gerçekleştirilen değişim konuşması genellikle dört farklı unsurun ele alınmasıyla yapılmaktadır. Bu unsurlar şunlardır:

- **Statükonun Dezavantajları:** Bireylerin mevcut durumdaki hoşnutsuzluklarını ifade etmesine dayanmaktadır.
- **Değişimin Avantajları:** Değişim sonrasında elde edilmesi muhtemel olan kazançların üzerinde durulmaktadır.
- **Değişim için İyimserlik:** Ana fikir davranış değişikliğinin gerçekleşmesinin mümkün olduğudur. Kişilerin değişimle ilgili ümitlerinin dile getirmesi istenmektedir.
- **Değişme Niyeti:** Bireyler değişmek için var olan niyetini anlatmaya başlamaktadır. İstekler ve arzular ile ilgili konuşma yapılmaktadır (Miller ve Rollnick, 2002, s. 24).

Görüldüğü üzere değişim konuşmasında sosyal hizmet uzmanı müracaatçının isteklerini, arzularını anlamaya; değişime neden gerek duyulduğunu kavramaya çalışmakta ve değişim için gerekli olan ihtiyaçların neler olduğunu belirlenmesine yönelik önemli analizler yapmaktadır. Bu analizler kadar önemli olan bir diğer nokta ise değişim aşamaları ile ilgilidir. Değişim aşamalarının farkında olmak, müracaatçının konumunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

Şekil 3. Transteorik Modele Göre Değişim Aşamaları

Değişim aşamaları, Prochaska ve DiClemente (1983) tarafından tanımlanan transteorik model ile açıklanmaktadır. Transteorik modele göre değişim, 5 aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamalar ön niyet, niyet, hazırlık, eylem ve devamlılık şeklindedir (Erol ve Erdoğan, 2007, s. 87; Yaman Efe, 2009, s. 131; Miller ve Rollnick, 2002, s. 201; Murphy ve Maiuro, 2009, s. 3-4). Motivasyonel görüşme tekniği tüm değişim aşamalarında kullanılsa da sosyal hizmet uzmanları genellikle niyet ve hazırlık aşamalarında bu teknikten faydalanmaktadır (Teater, 2015, s. 149). Bununla birlikte motivasyonel görüşme sürecinde bazı prensiplerin de göz önünde bulundurulduğu bilinmektedir. Bir sonraki kısımda motivasyonel görüşme sürecinde önemli olarak kabul edilen bu temel prensipler açıklanmıştır.

2.4. Motivasyonel görüşmede temel ilkeler ve yardımcı teknikler

Murphy ve Maiuro'ya göre (2009, s. 5-6) motivasyonel görüşme tekniğinin bazı terapötik prensipleri bulunmaktadır. Bu prensipler şunlardır:

- Sosyal hizmet uzmanının müracaatçı ile anlayış, empati ve uyum içinde iletişim kurmasını sağlamak amacıyla müracaatçının değişim aşamasının ve perspektifinin değerlendirilmesi,
- Müracaatçının istediği davranış değişikliği ile mevcut davranışları arasındaki farkın araştırılması, müracaatçıların değişimin değerini ve potansiyel faydalarını anlamalarına yardımcı olmak için bilişsel ve davranışsal tutarsızlıkların geliştirilmesi,
- Müracaatçının direncinin kabul edilmesi ve başarısızlığın "patolojik bir işaret" yerine bir süreç ve aşama olarak "değişme isteksizliği" şeklinde nitelendirilmesi,
- Aktif karar verme ve eyleme doğru hareketi kolaylaştırmak için müracaatçının özerkliğinin kabul edilmesi, öz yeterliliğin desteklenmesi.

Görüldüğü üzere özünde motivasyonel görüşmeyi oluşturan dört temel ilke vardır. Bu ilkeler "empatik bir anlayışı benimsemek, çelişkileri ortaya çıkarmak, direnci çözmek ve öz yeterliliği desteklemek" şeklinde sıralanabilmektedir (Aviram ve Westra, 2011, s. 698; Dicle, 2017, s. 2048; Lundahl, Kunz, Brownell, Tollefson ve Burke, 2010; 137). Bu ilkeleri daha detaylı olarak şu şekilde açıklamak mümkündür:

- I. **Empatik bir anlayışı benimsemek:** Motivasyonel görüşme uygulamasını yönlendiren dört temel ilkeden ilki empatik bir anlayışı benimsemektir. Empatik anlayışı benimsemek müracaatçıyı izlenimlerini, duygularını, arzularını, endişelerini ve umutlarını paylaşmaya yönlendirmektedir. Bu prensip, müracaatçının "görülme" veya "anlaşılma" deneyimine sahip olduğu güvenli bir ortam yaratmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Ayrıca empati, müracaatçının sadece belirli seçeneklere odaklanması yerine birden çok seçeneği keşfetmesini sağlamakta (Wagner ve McMahon, 2004, s. 154) ve pozitif ilişkiyi güçlendirmektedir (Kadushin ve Kadushin, 2016, s. 94; Teater, 2015, s. 146).

II. Çelişkileri ortaya çıkarmak: Doğasında kararsızlıklar ve çelişkiler yer alan motivasyonel görüşmenin ana fikirlerinden birisi kararsızlığı çözmektir (Forrester, Westlake ve Glynn, 2012, s. 125; Teater, 2015, s. 147). Çünkü değişmeye karar vermekle birlikte şu anki tutumlar ve amaçlanan şeyler arasındaki tutarsızlıklar fark edilemekte ve çelişkiler ortaya çıkabilmektedir (Hanson ve Gutheil, 2004, s. 367; Miller ve Rollnick, 2002, s. 13; Teater, 2015, s. 147-150). Bu teknikte kararsızlık, değişimin olumlu ve olumsuz yönlerinin anlaşılması için çözülmesi gereken bir fenomen olarak kabul edilmektedir. Davranış değişikliğinin olabilmesi için müracaatçının iç dünyasında yaşadığı bu karmaşıklıktan kurtulması gerekmektedir (Cooper, 2012, s. 176).

Motivasyonel görüşmede bireyin içinde bulunduğu karmaşıklıklardan kurtulması amacıyla kararsızlıkları anlamasına yardımcı olunmakta (Feinstein ve Feinstein, 2001, s. 1264) ve ambivalansı keşfetmesi sağlanmaktadır (R.Miller ve Rollnick, 2004, s. 300). Bununla birlikte görüşmede müracaatçının içinde bulunduğu karmaşayı sadece anlamakla kalmayıp aynı zamanda kabul etmesi istenmektedir. Bu noktada, sosyal hizmet uzmanları görüşlerini müracaatçıya ısrarcı olmadan sunması gerekmektedir (Wagner ve McMahon, 2004, s. 155).

III. Direnci çözmek: Motivasyonel görüşmede dirençle karşılaşmak olası bir durum olarak değerlendirilmektedir (Ilgar ve Ilgar, 2019, s. 66). Direnç müracaatçının önem, güven ve hazır bulunma hallerini doğru yorumlayamaması durumunda oluşabilmektedir (Teater, 2015, s. 154). Direnç oluştuğunda müracaatçı ne yapacağını bilemez halde hissedebilmektedir. Bu aşamada dirence karşı çıkmamak, değişim için baskı yapmamak, kişinin rahatsız olduğu noktaları analiz etmek, sert bir tutumla müracaatçının karşısında olmamak ve müracaatçının sürece gönüllü olarak aktif katılmasını sağlamaya çalışmak önerilmektedir (Alpaydın, Çimen, Erol ve Sevi, 2016, s. 96; Teater, 2015, s. 146-147). Miller ve Rollnick (2002, s. 41) de benzer şekilde direnç konusunda şu ilkelerin önemli olduğunu vurgulamıştır:

- Değişim için tartışmaktan kaçınılmalıdır.
- Müracaatçıya yeni perspektifler sunulmalı ancak dayatma yapılmamalıdır.
- Müracaatçının cevap ve çözüm bulmada birincil kaynak olduğu kabul edilmelidir.
- Direnç farklı tepki vermenin bir işareti olarak algılanmalıdır.

Görüldüğü üzere, motivasyonel görüşmede direnç kişinin hatası ya da kusuru olarak kabul edilmemektedir. Kişiler tek başına olduğunda direnç göstermediğinden direncin aslında kişiler arası iletişim becerilerindeki noksanlıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir (R.Miller ve Rollnick, 2004, s. 301). Bu sebeple direnç gözlemlendiğinde ipleri müracaatçının eline vermek, müracaatçının kendi kararlarını oluşturması için müracaatçıyı desteklemek faydalı olabilmektedir (Teater, 2015, s. 154).

IV. Öz yeterliliği desteklemek: Sosyal hizmet uzmanı müracaatçının kendisine olan inancını desteklemeli ve güçlü yanlarına dikkat çekerek değişim yönünde ivme kazandırmalıdır (Teater,

2015, s. 147). Motivasyonel görüşme, bireylerin biricikliğine ve self determinasyon hakkına saygı duymaktadır. Kişilere “kararları kendilerinin vermesi gerektiği” görüşme esnasında yönlendirilen sorularla hatırlatılmalı, bireyin bunu kabullenmesi sağlanmalıdır. Çünkü kişinin kendi sorununun uzmanı olduğunu anlaması gerekmektedir (Hall vd., 2012, s. 663).

Sıralanan bu dört temel beceri, motivasyonel görüşmenin yapı taşlarını oluşturmaktadır. Müracaatçının kararsızlıklarının, çelişkilerinin ortadan kaldırılması noktasında bu becerilerin kullanıldığı bilinmektedir (Dicle, 2017, s. 2048). Böylece motivasyonel görüşme; kişilerin arzuladıkları, hedefledikleri şeyler ile mevcut pozisyonda yapmayı sürdürdüğü şeyler arasındaki farklılıkları, tutarsızlıkları net olarak görmeyi sağlamaktadır. Bununla birlikte görüşme esnasında özetleme, yansıtma gibi iletişim teknikleri kullanılarak tutarsızlıkların anlaşılması kolaylaştırılmaktadır (Hall vd., 2012, s. 662). Motivasyonel görüşmede değişim motivasyonunu artıran yardımcı tekniklerden bazıları şu şekildedir:

- **Derecelendirme:** Kararsızlığı anlamak için bireylerin önem ve güven bileşenlerindeki konumlarını tespit etmek gerekmektedir. 0-10 arasında derecelendirme cetveli kullanmak, bu tespiti yapabilmeyi kolaylaştırmaktadır (Miller ve Rollnick, 2002, s. 53). Bu derecelendirme cetvelini kullanan sosyal hizmet uzmanı, müracaatçıya “*Mevcut durumunuza bir puan verecek olsanız 0-10 arasında kaç puan verirdiniz?*”, “*Neden 3 değil de 2 puan verdiniz?*”, “*Sizce bu puanının 7 yerine 8 puan olabilmesi için neler farklı olmalıydı?*”, “*Ne olsaydı puanınız daha yüksek olabilirdi?*” şeklinde çeşitli sorular yöneltmektedir.
- **İleriye bakmak:** Müracaatçıların değişmiş bir gelecek tasavvur etmelerine yardımcı olmak ve değişim konuşmasını sağlamak için kullanılan yaklaşımdır. Bu noktada müracaatçıdan bir değişiklikten sonra bunun nasıl olabileceğini söylemesi istenilmektedir (Miller ve Rollnick, 2002, s. 82). Bireylerin davranış değişikliğini gerçekleştirdiğinde elde edeceği olası olumlu çıktılar üzerine düşünmesi gerekmektedir. Böylelikle müracaatçılar, değişimin hayatında bırakacağı olumlu etkilerin resmini zihninde tasarlayabilmektedir (Taş, 2015, s. 25).

Görüldüğü üzere motivasyonel görüşmenin temel ilke ve teknikleri, sosyal hizmet uzmanlarının benimsemiş olduğu birçok ilke ve tekniği de içermektedir. Bu zeminde, motivasyonel görüşme tekniğinin ve sosyal hizmet değerlerinin nasıl bir paydada buluştuğunun keşfedilmesinin de gerekli olduğu düşünülmektedir.

3. Motivasyonel görüşme tekniği ve sosyal hizmet değerleri

Bilindiği gibi sosyal hizmet değerleri, müracaatçı ile kurulan ilişki konusunda temel bir bakış açısı ve çerçeve sunmaktadır (Ersoy Yılmaz, 2015, s. 129). Reamer (1998)’e göre, sosyal hizmet mesleğinin 6 temel değeri vardır. Bunlar; hizmet, sosyal adalet, bireylerin onuru ve değeri, insan ilişkilerinin önemi, dürüstlük ve yeterliliklerdir. Alanyazın taraması yapıldığında da motivasyonel görüşme ilkeleri ile sosyal hizmet mesleğinin benimsediği bu değer ve ilkelerin benzer olduğu anlaşılmaktadır. Dezavantajlı grupların tamamında davranış

değişikliği sağlamak adına kullanımı pratik ve işlevsel olan motivasyonel görüşme tekniği, sosyal hizmet mesleğinin tüm değerleri ile uyum içerisindedir (<https://swhelper.org/2014/03/31/motivational-interviewing-evidence-based-approach-working-families/> Erişim tarihi: 20.12.2022).

Self determinasyona, kişinin özerkliğine ve biricikliğine kıymet veren sosyal hizmet ilkeleri ile motivasyonel görüşme ilkeleri arasında yakından bir bağlantı kurmak mümkündür. Örneğin; sosyal hizmet uzmanı müracaatçı ile iş birliği ile çalışmayı gerekli görmektedir. Diğer yandan motivasyonel görüşme de iş birliğinin gerekliliğini vurgulamaktadır (Stanhope, Tennille, Bohrman ve Hamovitch, 2016, s. 477-478). Sosyal hizmet disiplinde müracaatçı, motivasyonel görüşmede olduğu gibi kendi sorununun uzmanı olarak kabul edilmektedir (Kalaycı Kırlioğlu, 2019, s. 35). Motivasyonel görüşmede kişilerin değişimi kabul etmesi ya da etmemesi bir tercihe bırakılmaktadır. Bu tercihe saygı duymak, ısrarcı ve baskıcı olmamak gerekmektedir (Wahab, 2005, s. 51). Sosyal hizmet mesleğinde de müracaatçının kendi kaderini tayin etme hakkına saygı duyulmasının (Şahin, 2009, s. 94), bireylerin yaptığı davranışların sorumluluklarını almasının önemli olduğu kabul edilmekte ve bireylerin özerkliğine kıymet verilmektedir (Öztürk, 2009, s. 108). Bununla birlikte motivasyonel görüşme ilkelerinin sosyal hizmet uygulamalarının en temel yapı taşlarından olan ekolojik ve güçlendirme yaklaşımı ile yakından ilişkili olduğunu söylemek de mümkündür. Motivasyonel görüşme, bireylerin gerçekçi hedefler belirlemesine yardımcı olarak sosyal hizmet uygulamalarına önemli katkılar sunmaktadır (Hanson ve Gutheil, 2004, s. 370).

Tüm bu sebeplerden dolayı hümanist uygulama ile de yakından ilişkili olan, empatinin altını çizen, müracaatçı ve sosyal hizmet uzmanı arasında bir anlaşmanın olması gerektiğini, otoriter bir yaklaşımla müracaatçıya etkili hizmet sunabilmenin imkânsız olduğunu söyleyen motivasyonel görüşme tekniği; (Payne, 2020, s. 217) sosyal hizmet disiplini için oldukça kıymetlidir. Ayrıca bu tekniğin çok yönlü olması, müdahalelerin etkinliğini artırması, diğer yöntem ve tekniklerle kombine olarak kullanılabilmesi de sosyal hizmet alanında uygulanabilirliğini artırmaktadır. Bu yüzden motivasyonel görüşme ile ilgili yapılan uygulamaların literatüre aktarılarak kuramsal bilgi zemininin zenginleştirilmesi de son derece önemli (Cıbrı, 2022, s. 250) olarak kabul edilmektedir. Aşağıda bu görüşme tekniğinin sosyal hizmet uygulamalarında hangi alanlarda kullanılabileceği açıklanmıştır.

4. Sosyal hizmet uygulamalarında motivasyonel görüşmenin kullanım alanları

Kısa, öğretilebilir olduğu ve hümanist bir felsefeyi benimsediği için motivasyonel görüşmeye olan ilgi 2008 yılından sonra hızla artmaya devam etmiştir (Prochaska ve Norcross, 2007, Akt: Lundahl vd., 2010, s. 137). Bu tekniğin özellikle alkol ve madde bağımlılığı, yeme bozukluğu gibi birçok alanda kullanılmasının faydalı olduğu bilinmektedir. Hemşireler, doktorlar, denetimli serbestlik alanında çalışan görevliler ve sosyal hizmet uzmanları motivasyonel görüşmeden en çok yararlanan gruplar arasında yer almaktadır. Bu gruplar,

bireylerde davranış değişikliği oluşturmak amacıyla motivasyonel görüşmenin gücünden önemli ölçüde yararlanmaktadır (Stanhope vd., 2016, s. 475-476; Rubak vd., 2005, s. 306).

Yapılan araştırmalar farklı grup ve kültürlerde uygulanabilirliği olan motivasyonel görüşme tekniğinin (Self vd., 2022) birçok sosyal hizmet uygulamasında da etkili şekilde kullanılabileceğini ortaya çıkarmıştır (Livingston, 2019; Forrester vd., 2018; Cordisco Tsai ve Seballos-Llena, 2020; Pecukonis vd., 2016; Hohman ve Lee, 2022; Wahab, 2005). Özellikle gönülsüz müracaatçılarla çalışırken de bu tekniğin ön plana çıktığı bilinmektedir. Gönülsüz müracaatçıların en uç örneği olan zorunlu müracaatçılar genellikle sorumluluk almayan, iş birliği yapmayı reddeden, direnç gösteren, utanç, korku ve öfke hisseden özneler olabilmektedir. Bu bağlamda zorunlu müracaatçılarda direncin normal olarak algılanması, pozitif ilişkinin kurulması ve motivasyonel görüşmeden yararlanılması; reddetmekten kabul etmeye doğru atılan küçük adımları mümkün kılmaktadır (Kadushin ve Kadushin, 2016, s. 289-297; Sheafor ve Horejsi, 2016, s. 243-245). Bu sebeple özellikle denetimli serbestlik uygulamalarında madde bağımlılarıyla çalışan sosyal hizmet uzmanları için kıymetli olan bu görüşme tekniğini (Kalaycı Kırlioğlu, 2019, s. 40) dezavantajlı gruplarla çalışırken karşılaşılan zorlukları aşmada kullanılan önemli bir kilit şeklinde düşünmek mümkündür. Bununla birlikte yalnızca madde bağımlılığı alanında çalışırken değil aynı zamanda çeşitli sağlık sorunlarıyla mücadele eden hastalarla, ailelerle, kimsesizlerle, yaşlılarla, aile içi şiddet mağdurlarıyla ve çocuklarla çalışırken de (Wahab, 2005, s. 55) bu teknikten faydalanılabilmektedir.

4.1. Tıbbi sosyal hizmet uygulamaları

Alanyazın bilgisi motivasyonel görüşme tekniğinin alkol ve madde bağımlılığında (Sommers-Flanagan ve Sommers-Flanagan, 2015, s. 429) ve farklı hastalıklarda (diyabet, hipertansiyon, obezite, kalp hastalıkları gibi) kullanılmasıyla olumlu sonuçların elde edilebileceğini göstermektedir (Arabacı, Doğru ve Yıldırım, 2018; Selçuk Tosun ve Zincir, 2016; Uysal ve Enç, 2012; Duman ve Ertem, 2016; Bilgin ve Evcimen, 2020; Steffen, Mendonça, Meyer ve Faustino-Silva, 2021; Woolford vd., 2022; Garcimartín vd., 2022). Örneğin; motivasyonel görüşme ile birlikte özellikle kronik kalp yetersizliği olan hastaların ilaç ve diyet gibi konulara uyumunun arttığı anlaşılmıştır (Uysal ve Enç, 2012). Benzer şekilde hemodiyaliz hastalarında da bu görüşme tekniğinden yararlanılabileceği bilinmektedir (Russell vd., 2011; Ok, 2017; Yangöz, 2020; Gerçek, 2021). Hemodiyaliz hastalarında sıvı alımına, diyet yapılmasına ve ilaç yönetimine uyum üzerinde olumlu tesirlerinin olduğu görülmüştür (Yangöz ve Özer, 2020). Oral kemoterapi ilacı kullanan kanser hastalarında da motivasyonel görüşme temelli danışmanlığın hastaların ilaç uyumunu artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Çakmak, 2018). Bununla birlikte şizofreni hastalarında da iş birliğini arttırmak, içgörü kazandırmak amacıyla bu tekniğe başvurmak önemli olarak kabul edilmektedir (Duman ve Ertem, 2016). Şizofreni hastalarına sağlanan motivasyonel görüşme tekniklerine dayalı psikoeğitimin hastaların ilaç tedavisine uyumunu, umut ve psikolojik iyilik hallerini arttırmada etkili olduğu bulunmuştur (Harmanci ve Budak, 2021). Ayrıca motivasyonel görüşmenin gebelik döneminde de kullanılmasının anne sağlığı açısından bazı faydalarının

olduğu anlaşılmıştır. Yapılan bir araştırmada primipar gebelere motivasyonel görüşme yöntemi ile verilen eğitim programının gebelerin doğum korkularını azalttığı ve doğumda öz yeterliliklerini artırdığı sonucu elde edilmiştir (Calpbınici, 2020). Tüm bu sonuçlar motivasyonel görüşme tekniğinin olumsuz sağlık davranışlarını değiştirmede etkili olduğuna (Arabacı vd., 2018, s. 144) işaret etmektedir. Kişilerdeki olumsuz davranışları değiştirmede etkili olduğu için de özellikle birinci basamak sağlık hizmetlerinde koruyucu önleyici tedbirler kapsamında motivasyonel görüşmenin kullanılması gerektiğine inanılmaktadır (Feinstein ve Feinstein, 2001, s. 1274). Hasta ile iş birliğine dayalı ilişki kurulmasına olanak tanınmasından ve ailenin de tedavi sürecine aktif katılmasını mümkün kılmasından (Erikmen ve Keskin, 2022, 1399) ötürü tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının da bu teknikten yararlanması gerektiği düşünülmektedir.

4.2. Yaşlılarla sosyal hizmet uygulamaları

Empati, sıcaklık ve iş birliği ile şekillenen yaklaşım, dezavantajlı grupları oluşturan yaşlılarla da rahatlıkla uygulanabilmektedir. Bireylerde değişim için gerekli olan motivasyonun var olduğunu benimseyen bu görüşme tekniği, yaşlıların güçlü yönlerine odaklanmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, davranış değişikliğini hedefleyen yaşlı yetişkinlerin sağlıkla ilgili sorunlarında kanıta dayalı müdahalelerin uygulanması yoluyla sağlığın sürdürülmesinde ve sakatlığın önlenmesinde hayati bir rol oynayabilmektedir. Yaşlı yetişkinlerle çalışırken sosyal hizmet uzmanlarının motivasyonel görüşme tekniğini kullanması, görüşme sürecinde etkili sonuçlar elde edilmesine katkı sağlamaktadır (Cummings, Cooper ve Cassie, 2009, s. 195; Hanson ve Gutheil, 2004, s. 368). Ancak bilindiği gibi normal yaşlanma süreci beraberinde bazı bilişsel gerilemeleri getirebilmektedir. Yaşlanmayla birlikte ortaya çıkan bu gerilemeler bazı kişilerde Alzheimer gibi ciddi bilişsel kayıplarla seyreden demanslara yol açabilmektedir (Cangöz, 1999, s. 99-100; Özpak, Pazarbaşı ve Keser, 2017). Bu durumda ise söz konusu görüşme tekniğinin kullanımının sınırlı kalabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

4.3. Çocuk refahı alanı ve ailelerle sosyal hizmet uygulamaları

Otoriteden ziyade iş birliğine dayanan, baskıcı tutumu reddeden, empatinin önemine vurgu yapan, self determinasyonu destekleyen, açık uçlu sorular sormanın kıymetli olduğunun altını çizen motivasyonel görüşme; sosyal hizmet uzmanları için özellikle çocuk refahı alanında etkili ve faydalı olarak kabul edilmektedir (Pecukonis vd., 2016). Ailelerle, çocuklarla ve ergenlerle çalışırken kullanılacak faydalı bir teknik olan motivasyonel görüşme (Yıldız ve Bayat, 2018, s. 249), özellikle son zamanlarda İngiltere’de çocuk koruma alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının ilgi odağı olmuştur. Güçlendirme yaklaşımı ile ortak özellikleri olan motivasyonel görüşme, kişilerin güçlü yönlerine odaklanıp bireysel işlevselliğini arttırmaya yönelik önemli katkılar sunmaktadır (<https://swhelper.org/2014/03/31/motivational-interviewing-evidence-based-approach-working-families/> Erişim tarihi: 20.12.2022).

Ailelerle sosyal hizmet uygulamasında ailelerin direncini minimize etmek, kişilerin içsel motivasyonunu keşfetmek noktasında da motivasyonel görüşmede kullanılan teknikler fayda sağlayabilmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının motivasyonel görüşmeyi çocuk koruma alanında kullanmasının altında yatan hedefleri; “çocuğun refahını maksimum düzeye çıkarıp en az zarar görmesini sağlamak”, “ebeveynlerin planlı değişim sürecine katılımını sağlamak”, “ebeveynlerle iş birliği yapmak”, “davranış değişikliği için değişim konuşmasına vurgu yapmak” şeklinde sıralamak mümkündür. Tüm bunlar sosyal hizmet görüşmelerine farklı bir ivme kazandırarak hem ebeveynlere hem de sosyal hizmet uzmanlarına yeni perspektifler sunmaktadır (Forrester vd., 2012, s. 126).

4.4. Engelli alanında sosyal hizmet uygulamaları

Alanyazın bilgisi motivasyonel görüşme odağında engelli bireylerle yapılan çalışmaların olumlu sonuçlarına işaret etmektedir. Örneğin; motivasyonel görüşmenin ortopedik engelli yaşlı bireylerde öz yeterliliğe ve yalnızlığa olan etkisini belirlemek amacıyla randomize kontrollü deneysel çalışma deseninde planlanan bir araştırmanın sonucunda motivasyonel görüşme uygulamasının bireylerin öz yeterliliğini arttırdığı, yalnızlık düzeylerini ise azalttığı tespit edilmiştir (Çobadak Çalt, 2022). 62 fiziksel engelli katılımcı ile yapılan başka bir çalışmada ise motivasyonel görüşmenin fiziksel engelli kişilerde egzersiz düzeylerini iyileştirme potansiyeline sahip olduğu anlaşılmıştır (Jeong ve Jeong, 2017). Bununla birlikte engelli çocuğa sahip olan ailelerle çalışırken de bu görüşme tekniği kullanılabilir. Dicle'nin (2012) motivasyonel görüşmenin engelli çocuğa sahip ailelerin başa çıkma tutum düzeylerine etkisi incelenmek amacıyla yaptığı çalışmada engelli çocuğa sahip ebeveynlerde motivasyonel görüşmenin faydalı olduğu bulgusu elde edilmiştir. Çeşitli ruhsal zorluklar yaşayan ailelerden motivasyonel görüşmelere katılanların başa çıkma tutumlarında anlamlı bir artış görülmüştür. Yapılan motivasyonel görüşmelerden sonra ebeveynlerde olumlu duygusal değişimler gözlemlenmiştir (s. 144). Bu sebeple engellilere yönelik sosyal hizmet uygulamalarında müracaatçının yüksek yararı için yalnızca engelli bireylerle değil aynı zamanda engelli çocuğa sahip olan ailelerle çalışırken de motivasyonel görüşme tekniğine başvurulabilmektedir.

5. Sonuç ve öneriler

Müracaatçılarla karanlık bir tünelde ilerlerken sosyal hizmet uzmanına ışık olan, sosyal hizmet uzmanının yolunu aydınlatan güç kaynaklarından birisi de motivasyonel görüşme tekniğidir. Motivasyonel görüşme tekniğinde iş birliği yapmak, müracaatçının başrolde olmasını sağlamak, otonomiden ziyade müracaatçının özerkliğine önem vermek, müracaatçının var olan gücünü keşfetmesini sağlamak ve değişimi sağlama yönünde müracaatçıya olumlu bir ivme kazandırmak gerekmektedir. Ayrıca müracaatçı merkezli olan bu yöntemde, direnç karşısında savunmaya geçmemek, empatiyi benimsemek, müracaatçının öz yeterliliğini desteklemek, çelişkilerin anlaşılmasını sağlamak önemli olarak kabul edilmektedir (Kalaycı Kırlioğlu, 2019, s. 40). Sosyal hizmet uzmanına içgörü kazandıran tüm bu beceriler, sadece müracaatçılara daha iyi hizmet

sunma olasılığını artırmamakta aynı zamanda sosyal hizmet alanındaki kanıta dayalı uygulamadaki ilerlemeleri de teşvik etmektedir (Greeno, Ting, Pecukonis, Hodorowicz ve Wade, 2017, s. 795).

Literatür bilgisi sosyal hizmet disiplininde motivasyonel görüşme tekniğini kullanmanın olumlu etkisinin olduğuna işaret etmektedir. Tıbbi sosyal alanında sosyal hizmet uzmanlarının karşılaştıkları müracaatçı grupları arasında sıklıkla yaşlılar, çeşitli hastalıklarla mücadele eden bireyler ya da aileler, engelliler, göçmenler, aile içi şiddet mağdurları, bakıma muhtaç kimseler ve evsizler vb. bulunabilmektedir. Yapılan araştırmalar tüm bu müracaatçı gruplarına hizmet sunarken motivasyonel görüşme tekniğinden faydalanmanın olumlu sonuçlarının olacağını göstermektedir. Bu sebeple, tıbbi sosyal hizmet alanı başta olmak üzere diğer tüm sosyal hizmet alanlarında çalışan meslek elemanlarına, meslek içi eğitim olarak motivasyonel görüşme tekniği ile ilgili eğitimlerin verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

İstenilen davranış değişiklikleriyle müracaatçının yaşam kalitesini artırması ve tıbbi maliyetinin düşük olması nedeniyle sosyal hizmet öğrencilerinin ve profesyonellerinin motivasyonel görüşme kullanımı konusunda daha fazla araştırma yapması gerekmektedir (Cummings vd., 2009, s. 203-204; Greeno vd., 2017, s. 805; Boyle, Vseteckova ve Higgins, 2019, s. 873). Özellikle Türkiye'deki çalışmalar gözden geçirildiğinde motivasyonel görüşme tekniği ile ilgili araştırmaların genellikle hemşirelik, psikiyatri gibi disiplinlerde yapılmış olması dikkat çekmektedir. Bu sebeple sosyal hizmet öğrencilerinin ve profesyonellerinin motivasyonel görüşmenin ilke ve tekniklerini tanıtmak için özel bir çaba göstermesinin (Cummings vd., 2009, s. 203-204), konu ile ilgili daha fazla deneysel araştırma yapmasının ve olgu sunumlarını artırmasının önemli olduğuna inanılmaktadır.

Kaynakça

- Alpaydın, N., Çimen, M., Erol, B. T., ve Sevi, O. M. (2016). Bilişsel Davranışçı Terapide Direnç ve Motivasyonel Görüşme Teknikleri: Resistance in Cognitive Behavioral Therapy and Motivational Interviewing Techniques. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 95-101.
- Arabacı, Z., Doğru, A., ve Yıldırım, J. G. (2018). Transteoretik Modele Dayandırılarak Motivasyonel Görüşme Tekniğinin Kronik Hastalıklarda Kullanım Örneklerinin İncelenmesi. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 3(2), 136-147.
- Aviram, A., & Westra, H. A. (2011). The impact of motivational interviewing on resistance in cognitive behavioural therapy for generalized anxiety disorder. *Psychotherapy Research*, 21(6), 698-708.
- Belmontes, K. C. (2018). When Family Gets in the Way of Recovery: Motivational Interviewing With Families. *The Family Journal*, 26(1), 99-104.
- Bilgin, S., ve Evcimen, H. (2020). Fazla Kilolu ve Obez Adölesanlarda Motivasyonel Görüşme Tekniğinin Kullanımı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 258-262.
- Boyle, S., Vseteckova, J., & Higgins, M. (2019). Impact of Motivational Interviewing by Social Workers on Service Users: A Systematic Review. *Research on Social Work Practice*, 29(8), 863-875.

- Calpbinici, P. (2020). *Primipar Gebelere Motivasyonel Görüşme Yöntemi ile Verilen Eğitim Programının Doğum Korkusuna, Doğumda Öz-Yeterliliğe ve Doğum Şekline Etkisi: Randomize Kontrollü Çalışma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Cangöz, Banu (1999). *Yaşlılıkta Bilişsel ve Psikolojik Değişim*, (Ed. Kutsal, Y.G.) Geriatri: Yaşlı Sağlığına Multidisipliner Yaklaşım içinde (s. 99-104). Ankara: Türk Eczacıları Birliği Eczacılık Akademisi Yayını.
- Cıbrır, S. E. (2022). Alkol ve Madde Bağımlılığında Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Bir Uygulama Yöntemi: Motivasyonel Grup Çalışması. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 241-252.
- Cooper, L. (2012). Combined Motivational Interviewing and Cognitive–Behavioral Therapy with Older Adult Drug and Alcohol Abusers. *Health ve Social Work*, 37(3), 173-179.
- Cordisco Tsai, L., & Seballos-Llena, I. F. (2020). Reflections on Adapting Motivational Interviewing to the Filipino Cultural Context. *Practice*, 32(1), 43-57. doi:10.1080/09503153.2019.1621279
- Cummings, S. M., Cooper, R. L., & Cassie, K. M. (2009). Motivational Interviewing to Affect Behavioral Change in Older Adults. *Research on Social Work Practice*, 19(2), 195-204.
- Çakmak, H. S. (2018). *Oral Kemoterapi İlaç Kullanan Kanser Hastalarında Motivasyonel Görüşme Temelli Danışmanlığın İlaç Uyumu ve Öz-Etkilliliğe Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çobadak Çalt, A. (2022). *Motivasyonel Görüşmenin Ortopedik Engelli Yaşlı Bireylerde Öz Yeterlilik ve Yalnızlık Düzeyine Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Çüm, B. (2019). *Sosyal Çalışmacıların Motivasyon Kaynaklarının ve İş Yaşamlarında Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Dicle, A. N. (2012). Motivasyonel Görüşme Uygulamalarının Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Başa Çıkma Tutumlarına Etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Dicle, A. N. (2017). Motivasyonel Görüşme: Öğeler, İlke ve Yöntemler. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 4(15), 2043-2053.
- Duman, Z. Ç., ve Ertem, M. (2016). Şizofreni Tanılı Bireylerde Motivasyonel Görüşme Neden Önemli? *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(4), 148-152.
- Erikmen, E. & Keskin, G. (2022). Kronik Hastalığı Olan Bireylerin Tedaviye Uyum Sürecinde Aile Faktörü: Motivasyonel Görüşmenin Etkileri Açısından Gözden Geçirme. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11 (4) , 1392-1400.
- Erol, S., ve Erdoğan, S. (2007). Sağlık Davranışlarını Geliştirmek ve Değiştirmek İçin Transteoretik Modelin Kullanılması. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(2), 86-94.
- Ersoy Yılmaz, S. (2015). Sosyal Hizmet Etiğine İlişkin Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Sosyal Hizmet Özel Sayısı*, 0(0), 122-136.
- Feinstein, R. E., & Feinstein, M. S. (2001). Psychotherapy for Health and Life style Change. *Journal of Clinical Psychology*, 57(11), 1263–1275.
- Forrester, D., Westlake, D., & Glynn, G. (2012). Parental Resistance and Social Worker Skills: Towards A Theory of Motivational Social Work. *Child & Family Social Work*, 17(2), 118-129.
- Forrester, D., Westlake, D., Killian, M., Antonopoulou, V., McCann, M., Thurnham, A., . . . Hutchison, D. (2018). A randomized controlled trial of training in Motivational Interviewing for child protection. *Children and Youth Services Review*, 88, 180-190. doi:https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.02.014
- Garcimartín, P., Astals-Vizcaino, M., Badosa, N., Linas, A., Ivern, C., Duran, X., & Comín-Colet, J. (2022). The Impact of Motivational Interviewing on Self-care and Health-Related Quality of Life in Patients With Chronic Heart Failure. *The Journal of cardiovascular nursing*, 37(5), 456-464.
- Gerçek, A.(2021). *Hemodiyaliz Tedavisi Alan Hastalarda Öz Bakım Destekli Motivasyonel Görüşmenin Hastaların Öz Bakım Gücü ve Hastalık Uyumu Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Greeno, E. J., Ting, L., Pecukonis, E., Hodorowicz, M., & Wade, K. (2017). The role of empathy in training social work students in motivational interviewing. *Social Work Education*, 36(7), 794-808. doi:10.1080/02615479.2017.1346071
- Hall, K., Gibbie, T., & Lubman, D. I. (2012). Motivational interviewing techniques Facilitating behaviour change in the general practice setting. *Australian family physician*, 41(9), 660-667.

- Hanson, M., & Gutheil, I. A. (2004). Motivational strategies with alcohol-involved older adults: Implications for social work practice. *Social Work, 49*(3), 364-372.
- Harmanci, P., & Budak, F. K. (2021). The Effect of Psychoeducation Based on Motivational Interview Techniques on Medication Adherence, Hope, and Psychological Well-Being in Schizophrenia Patients. *Clinical Nursing Research, 31*(2), 202-216. doi:10.1177/10547738211046438
- Hettema, J., Steele, J., & R. Miller, W. (2005). Motivational Interviewing. *Annu. Rev. Clin. Psychol, 1*, 91-111.
- Hohman, M., & Lee, A. (2022). The use of motivational interviewing in field instruction. *Social Work Education, 1*-12. doi:10.1080/02615479.2022.2082401
- IFSW (2014), Global Definition of Social Work. Erişim Tarihi: 02.11. 2022, <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- İlgar, M. Z., ve İlgar, S. C. (2014). Empatinin Psikolojik Danışma Sürecinde Motivasyonel Bir Güç Olarak Kullanılması: Kurumsal Bir Bakış. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(4), 51-73.
- İlgar, M. Z., ve İlgar, S. C. (2019). Bilişsel Davranış Değiştirme ve Motivasyonel Görüşme. *Uygulama, Eğitimde Kuram ve Uygulama, 15*(1), 43-73.
- Jeong, J. H., & Jeong, I. S. (2017). Development and evaluation of a motivational interviewing program for exercise improvement in persons with physical disabilities. *Journal of Korean Academy of Nursing, 47*(3), 406-419.
- Kadushın, A., ve Kadushın, G. (2016). *Sosyal Hizmet Görüşme Teknikleri*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Kalaycı Kırlioğlu, H. (2019). *Madde Bağımlılığı Özelinde Motivasyonel Görüşme Tekniğinin Sosyal Hizmette Kullanımı*. M. Kırlioğlu, ve H. H. Tekin, Güncel Sosyal Hizmet Çalışmaları içinde (s. 34-42). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Livingston, W. (2019). Motivational interviewing and CBT: Combing strategies for maximum effectiveness Sylvie Naar and Steven Safren. *Journal of Social Work, 19*(3), 418-419. doi:10.1177/1468017318808976
- Lundahl, B. W., Kunz, C., Brownell, C., Tollefson, D., ve Burke, B. L. (2010). A Meta Analysis of Motivational Interviewing: Twenty-Five Years of Empirical Studies. *Research on Social Work Practice, 20*(2), 137-160.
- Manthey, T. J., Knowles, B., Asher, D., & Wahab, S. (2011). Strengths-Based Practice and Motivational Interviewing. *Advances in Social Work, 12*(2), 126-151.
- Miller, W. R., & Rollnick, S. (2002). *Motivational interviewing: Preparing people for change* (2nd ed.) New York: Guilford Press.
- Miller, W. R., & Rollnick, S. (2013). *Motivational interviewing: Preparing people for change* (3rd ed.) New York: Guilford Press.
- Murphy, C. M., & Maiuro, R. D. (2009). *Understanding and facilitating the change process in perpetrators and victims of intimate partner violence: An introduction and commentary*. C. M. Murphy, ve R. D. Maiuro (Dü), Motivational Interviewing and Stages of Change in Intimate Partner Violence içinde (s. 3-21). New York: Springer Publishing Company.
- Ok, E. (2017). *Kronik Hemodiyaliz Hastalarında Motivasyonel Görüşme Yönteminin Tedaviye Uyum ve Yaşam Kalitesine Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ögel, K. (2009). Motivasyonel Görüşme Tekniği. Türkiye Klinikleri. *Journal of Psychiatry Special Topics, 2*(2), 41-44.
- Özpak, L., Pazarbaşı, A., & Keser, N. (2017). Alzheimer Hastalığının Genetiği ve Epigenetiği. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 26*(1), 34-49.
- Öztürk, A. B. (2009). Sosyal Hizmet Etiğinde Farklı Yaklaşımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 20*(1), 105-116.
- Payne, M. (2020). Modern sosyal hizmet kuramı, Çev. Ed. Kasım Karataş. Ankara: Nika Yayınevi.
- Pecukonis, E., Greeno, E., Hodorowicz, M., Park, H., Ting, L., Moyers, T., . . . Wirt, C. (2016). Teaching Motivational Interviewing to Child Welfare Social Work Students Using Live Supervision and Standardized Clients : A Randomized Controlled Trial. *Journal of the Society for Social Work and Research, 7*(3), 479-505.
- R. Miller, W., & Rollnick, S. (2004). Talking Oneself Into Change: Motivational Interviewing, Stages of Change, and Therapeutic Process. *Journal of Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly, 18*(4), 299-308.
- Reamer, F. G. (1988). The Evolution of Social Work Ethics. *Social Work, 43*(6), 488-500. doi:10.1093/sw/43.6.488
- Resnicow, K., & McMaster, F. (2012). Motivational Interviewing: moving from why to how with autonomy support. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, 9*(19), 1-9. doi:10.1186/1479-5868-9-19

- Resnicow, K., McMaster, F., & Rollnick, S. (2012). Action Reflections: A Client-Centered Technique to Bridge the WHY–HOW Transition in Motivational Interviewing. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 40(4), 474–480.
- Rollnick, S., & Miller, W. R. (1995). What is Motivational Interviewing? *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 23(4), 325-334.
- Rubak, S., Sandbæk, A., Lauritzen, T., & Christensen, B. (2005). Motivational Interviewing: A Systematic Review and Meta-Analysis. *British Journal of General Practice*, 55(513), 305-312.
- Russell, C. L., Cronk, N. J., Herron, M., Knowles, N., Matteson, M. L., Peace, L., & Ponferrada, L. (2011). Motivational interviewing in dialysis adherence study (MIDAS). *Nephrol Nurs J*, 38(3), 229-236.
- Selçuk Tosun, A., ve Zincir, H. (2016). Tip 2 Diabetes Mellitus' ta Sağlık Davranış Değişiminde Transteoretik Model Temelli Motivasyonel Görüşme Tekniği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(1), 32-41.
- Self, K. J., Borsari, B., Ladd, B. O., Nicolas, G., Gibson, C. J., Jackson, K., & Manuel, J. K. (2022). Cultural Adaptations Of Motivational Interviewing: A Systematic Review. *Psychological Services*, <https://doi.org/10.1037/ser0000619>
- Sheafor, B. W., & Horejsi, C. J. (2016). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler* (DB Çiftçi Ed.). Ankara: Nika Yayınevi.
- Sommers-Flanagan, J., & Sommers-Flanagan, R. (2015). *Klinik Görüşme: Psikolojik Değerlendirme Esasları*. (G. Akbaş ve L. Korkmaz, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Stanhope, V., Tennille, J., Bohrman, C., & Hamovitch, E. (2016). Motivational Interviewing: Creating a Leadership Role for Social Work in the Era of Healthcare Reform. *Social Work in Public Health*, 31(6), 474-480. doi:10.1080/19371918.2016.1160338
- Steffen, P. L. S., Mendonça, C. S., Meyer, E., & Faustino-Silva, D. D. (2021). Motivational Interviewing in the Management of Type 2 Diabetes Mellitus and Arterial Hypertension in Primary Health Care: An RCT. *American Journal of Preventive Medicine*, 60(5), e203-e212. doi:https://doi.org/10.1016/j.amepre.2020.12.015
- Şahin, F. (2009). Sosyal Hizmette Kendi Kaderini Tayin Hakkı. *Aile ve Toplum*, 5(19), 87-97.
- Taş, F. (2015). *Lise öğrencilerinde ağızotunu (dumansız tütün) bıraktırmaya yönelik Transteoretik Model temelli motivasyonel görüşmelerin etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Taş, F., Seviğ, E. Ü., ve Güngörmüş, Z. (2016). Sigara Bağımlılığında Davranış Değişimi için Transteoretik Model ile Motivasyonel Görüşme Tekniğinin Kullanılması. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(4), 380-393.
- Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri: Uygulama İçin Bir Giriş*. (A. Karatay, Çev.) Ankara: Nika Yayınları.
- Uysal, H., ve Enç, N. (2012). Kronik kalp yetersizliği olan hastaların uyumu için motivasyonel görüşme. *Türk Kardiyoloji Derneği Kardiyovasküler Hemşirelik Dergisi*, 1(3), 33-38.
- Wagner, C. C., & McMahon, B. T. (2004). Motivational Interviewing And Rehabilitation Counseling Practice. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 47(3), 152-161.
- Wahab, S. (2005). Motivational Interviewing and Social Work Practice. *Journal of Social Work*, 5(1), 45-60.
- Wilkins, D. (2017, Ağustos). *Motivational Interviewing: An Evidence-Based Approach to Working with Families*. Erişim Tarihi: 20.12.2022. <https://swhelper.org/2014/03/31/motivational-interviewing-evidence-based-approach-working-families/>
- Woolford, S. J., Resnicow, K., Davis, M. M., Nichols, L. P., Wasserman, R. C., Harris, D., . . . Chang, T. (2022). Cost-effectiveness of a motivational interviewing obesity intervention versus usual care in pediatric primary care offices. *Obesity*, 30(11), 2265-2274. doi:https://doi.org/10.1002/oby.23560
- Yaman Efe, Ş. (2009). Aile İçi Şiddete Uğrayan Kadınlara Yönelik Hemşirelik Hizmetlerinde “Değişim Modelinin” Kullanılması. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 130-135.
- Yangöz, Ş. T., ve Özer, Z. (2020). Hemodiyaliz Tedavisi Uygulanan Bireylerde Sıvı Alımına, Diyet ve İlaç Yönetimine Uyumda Motivasyonel Görüşmenin Etkisi: Sistemik Derleme. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 12(3), 419-429.
- Yangöz, Ş.T. (2020). *Watson İnsan Bakım Kuramına Temellendirilmiş Motivasyonel Görüşmenin ve Eğitimin Hemodiyaliz Uygulanan Bireylerin Tedaviye Uyumuna, Memnuniyetine ve Yaşam Kalitesine Etkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Yıldız, İ., ve Bayat, M. (2018). Motivasyonel Görüşmenin Çocuk ve Adölesanlarda Kullanımı. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(4), 249-257.